

Terorizem - temeljne značilnosti pojava, ki mu ni videti konca

Zoran Krunić *

"Il voto non paga, prendiamo il fucile!"

Voliti se ne izplača, vzemimo puško!

(dokument Rdečih brigad)

Čeprav so nekateri strokovnjaki predvidevali, da bo konec hladne vojne povzročil tudi zaton terorizma, dogodki po svetu kažejo, da ni tako in da bo terorizem grožnja mednarodni varnosti in nacionalni varnosti posameznih držav tudi v prihodnje. Avtor v članku podaja nekatere opredelitve terorizma in meni, da je terorizem politično motivirano dejanje, zaradi česar zavrača kategorizacije, ki vključujejo tudi t.i. kriminalni terorizem. Terorizem in teroristične organizacije opredeljujejo naslednje značilnosti: politični cilj; uporaba nasilja; nelegitimnosti nasilja; trajnost; zavestnost dejanj; primarni namen je vplivati na širšo ciljno skupino, pri čemer imajo trenutne žrtve pogosto sekundarni pomen; brezobzirnost; težnja po komunikativnosti dejanj ("propaganda z dejanji" oz. "oborožena propaganda"); organiziranost; opremljenost; izurjenost; konspirativnost.

Ključne besede: terorizem, strategija posrednega nastopanja, nacionalna varnost, mednarodna varnost.

UDK 343.326

Uvod

Nekateri strokovnjaki so predvidevali, da bo s koncem hladne vojne prišlo tudi do zatona terorizma. Vendar dogodki po svetu kažejo, da ni tako in da bo terorizem gotovo še dolgo ogrožal mednarodno varnost in varnost mnogih posameznih držav. Opozorimo le na zadnje dogodke v Peruju, kjer je teroristična organizacija Tupac Amaru vdrla v japonsko veleposlaništvo in zajela veliko število talcev, na obnovo nasilja na Irskem, na Bližnjem Vzhodu itd. Nekateri strokovnjaki sicer trdijo, da je problem terorizma predimenzioniran, saj pravijo npr., da vsako leto več ljudi izgubi življenje v prometnih nesrečah kot zaradi terorizma. Vendar je to gotovo napačno razmišljanje, saj ima terorizem po eni strani politično vsebino, po drugi pa lahko preraste v nasilje večjih razsežnosti (oborožene vstaje, vojne ipd.). Danes se pogosto omenja tudi možnost, da teroristi uporabijo katero od orožij za množično uničevanje. V javnost so npr. že prišli podatki o možni uporabi jedrskega orožja s strani teroristov.

Članek skuša predstaviti fenomen terorizma in njegove temeljne značilnosti ter tako vplivati na zavest o nevarnosti tega pojava.

* Zoran Krunić, mag. obramboslovja, asistent na visoki policijsko-varnostni šoli, Ljubljana, Kotnikova 8.

Opredelitev pojma

Sama beseda terorizem izvira iz francoščine, kjer je označevala metodo ene od faz revolucije v času jakobinske diktature (med letoma 1794 in 1796). V francoskem in nekaterih drugih jezikih je beseda "terreur" ali "terror" ohranila prvotni pomen: močan, ekstremen strah. Beseda ima sicer koren v latinščini (terror, terroris - močan strah), izvira pa iz indoevropskega pojma "tras", ki je označeval drhtenje in stanje strahu. Ta beseda je tudi v korenu naše besede "tresti". Robespierre in drugi jakobinci so menili, da revolucije ni moč ubraniti, če sovražnika ne bodo zastrašili.² Primarni namen tega terorja, ki so ga izvajali jakobinci, ni bil kaznovanje ujetih protirevolucionarjev, temveč predvsem zstraševanje možnih. V nepolnih dveh letih so jakobinci za obrambo revolucije pobili 40.000 ljudi in jih 300.000 aretirali.³

Fenomen terorizma je povezan s politiko in

² Robespierre je 5. 2. 1794 izjavil, da "če ljudska vlada v miru temelji na kreposti, temelji v revoluciji na kreposti in terorju". P. Robert v: Dimitrijević, Terorizem, s. 15.

³ Francija je tedaj imela 27 milijonov prebivalcev. Dimitrijević, s. 15.

kakor so si različne politike, je različno tudi dojetje terorizma. Pogosto eni neko gibanje označujejo kot teroristično, drugi pa kot gverilsko ipd.⁴ Tisto, kar eni označujejo kot terorizem, pomeni za druge "legitimen boj za nacionalno neodvisnost" ipd. Vsekakor je to tudi razlog, da države niso sposobne sprejeti splošno veljavne opredelitve terorizma, na podlagi katere bi bili možni tudi določeni mednarodni ukrepi zoper ta pojav.⁵

Sankar Sen⁶ opredeljuje (mednarodni) terorizem kot "...grožnjo ali dejansko uporabo nasilja za doseganje političnih ciljev, kadar ima taka akcija namen vplivati na stališča in obnašanje neke ciljne skupine - prej kot pa učinkovati na trenutno žrtev - in kadar sega čez državne meje."⁷

Raymond Aaron šteje neko dejanje kot teroristično, kadar so njegovi psihološki učinki v nesorazmerju s povsem fizičnimi.⁸

Djordjević⁹ opredeljuje terorizem kot "specifično

obliko političnega nasilja, ki z neposredno in organizirano uporabo nasilja v obliki manjših skupin vsiljuje svojo voljo državi in družbi, pri čemer uporablja psihični teror proti množicam z namenom vzbujati osebni in kolektivni občutek strahu, negotovosti in apatije."

Francoski vir (Le terrorisme, Le Petit Robert, Paris, 1970) definira terorizem kot "sistematično uporabo izrednih nasilnih ukrepov za politične cilje (prevzem, ohranitev in izvajanje oblasti...posebno pa zbir nasilnih dejanj: atentatov, posameznih ali kolektivnih rušenj), ki jih neka politična organizacija izvaja, da bi napravila vtis na ljudi in ustvarila stanje negotovosti".¹⁰

Terorizem in teroristične organizacije imajo naslednje značilnosti:

- Politični cilj. Po tem elementu se terorizem loči od vseh pojavnih oblik kriminala, kjer je motiv dejanja osebna korist. Torej ne veljajo kategorizacije, ki navajajo tudi t.i. kriminalni terorizem.¹¹ Tudi večina kazenskih zakonikov uvršča dejanje terorizma v poglavje t.i. privilegiranih kaznivih dejanj oz. dejanj s političnim obeležjem (KZ R Slovenije obravnava terorizem v 355. členu oz. v 33.poglavju - kazniva dejanja zoper varnost RS in njeno ustavno ureditev).¹²

Terorizem je povezan s politiko v dveh vidikih: a) zaradi prepričanja teroristov, da lahko s svojimi dejanji izzovejo politične spremembe in b) zaradi dejanskih političnih posledic dejanja.¹³

Teroristične organizacije se najpogostje ustanovijo na dveh temeljih: a) ideološkem, verskem ipd. (cilj je sprememba družbe) in b) na nacionalni podlagi (cilj je sprememba političnega zemljevida.)

V zadnjem času se sicer pojavlja še tretja vrsta

⁴ Dopisnik CNN, ki je poročal z "mirovnega vrha" v Egiptu 13.3.1996, kjer so bili najvišji predstavniki 29 držav (med njimi 17 predsednikov, vključno z ameriškim predsednikom Clintonom), je dejal: "Tukaj jih je 29 in slišali smo vsaj 29 različnih opredelitev za terorizem". Značilen je tudi primer z ruskimi talci, ki so jih januarja 1996 zajeli Čečeni. Tedaj so ruski viri ves čas govorili o "čečenskih teroristih", ameriški pa o čečenskih "gverilcih", čeprav je bilo med zajetimi talci tudi precejšnje število otrok, žensk in starcev. To je toliko bolj zanimivo, če vemo, da so Američani napad na ameriško vojašnico v Bejrutu oktobra 1983, ko je življenje izgubilo 241 ameriških marincev, imenovali za teroristični. Torej, ko nekdo zajame nedolžne in nemočne civiliste za talce, je lahko tudi "gverilec", ko nekdo napade tuje vojake na lastnem ozemlju pa je lahko tudi "terorist". Ob tem velja opozoriti tudi na izjavo nemškega advokata Otta Schiltja, ki je dejal, da je bil zanj "največji terorist na svetu Harry Truman, ki je zbrisal z Zemlje dve japonski mesti, polni starcev, žensk in otrok." Klarin, s. 24.

⁵ Po atentatu na jugoslovanskega kralja Aleksandra v Marseillesu leta 1934, je bila v Ligi narodov predstavljena ideja vzpostaviti mednarodno sodišče, ki bi se ukvarjalo z terorizmom (Laquerur, s. 44). Kakor vemo, to ni uspelo še do danes.

⁶ Sen: Features of Modern Terrorism.

⁷ Gre sicer za poenostavljeno opredelitev, ki jo je analitik CIA, Edward Francis Mickolus, podal na simpoziju o terorizmu 1976 v ZDA. Mickolus, s. 44.

⁸ Dimitrijević: Medjunarodni terorizam..., s. 9.

⁹ Djordjević: Osnovi..., s. 4.

¹⁰ V Pašanski, s. 33.

¹¹ Nekateri avtorji npr. jemljejo kot merilo za terorizem način oz. metode izvrševanja dejanj (modus operandi), zanemarjajo pa druge elemente.

¹² KZ RS v 388. členu opredeljuje tudi mednarodni terorizem (35. poglavje KD zoper človečnost in mednarodno pravo), ki ga prav tako razume kot politično opredeljeno dejanje.

¹³ Ob tem lahko zastavimo vprašanje, kako opredeliti pojem politike. Dimitrijević npr. pravi da gre za "dejanja, za katera prevladuje mnenje, da bodo pripomogla k ohranitvi ali menjavi trenutne politične ureditve in odnosa sil s tem, da želijo predvsem vplivati na državne ustanove." Medjunarodni terorizam..., s. 14.

terorizma, ki se zavzema za neka posebna vprašanja, kot so zaščita živali, boj proti splavu ipd. (v ZDA so npr. v zadnjih nekaj letih zabeležili nekaj ubojev zdravnikov, ki izvajajo abortuse ipd.).¹⁴

- **Nasilno dejanje.** Terorizem uporablja razne oblike fizičnega nasilja, ki je lahko vidno ali prikrito.

Ob tem velja opozoriti na teorijo Herberta Marcuseja, ki je imela zlasti velik vpliv na levičarske teroristične organizacije, kot so bile italijanske Rdeče brigade, nemška RAF ipd. Marcuse je trdil, da je kapitalizem sposoben asimilirati vse oblike kulture in vsako misel; tako razorožuje svoje kritike in spreminja kritiko v sestavni del sistema. Edina kritika, ki je sistem ne more prebaviti, je po mnenju Marcuseja kritika z nasiljem.

- **Nelegitimno nasilje.** Teroristično nasilje je v nasprotju z ustaljenimi normami in zakoni. Monopol nad fizičnim nasiljem ima praviloma le država, vendar tudi ona le v obsegu, ki ga predpisujejo

ustava in zakoni.¹⁵

- **Ponavljajoče se dejanje.** Teroristi ne storijo enkratnih dejanj, ampak delujejo dokler ne dosežejo svoj cilj (oz. dokler jih ne uničijo).

- **Zavestno dejanje.** Teroristi se svojih dejanj zavedajo in skrbno načrtujejo vsako fazo dejanja, vključno s posledicami.

- **Sekundarni učinek.** Cilj terorističnega nasilja je vplivati na širšo ciljno skupino, medtem ko je trenutna žrtev za teroriste sekundarnega pomena (instrumentalnost nasilja). Zato so žrtve teroristov pogosto naključne. Npr. ko so teroristi postavili bombo na vlak v Bologni,¹⁶ niso želeli usmrtiti neke določene osebe, ampak je bil njihov cilj le pobijati in s tem ustvariti vzdušje strahu v celi Italiji. Kadar želijo izvesti akcijo proti točno določeni osebi, je žrtev največkrat simbolična in napad nanjo pravzaprav simbolizira napad na tisto, kar ta oseba predstavlja. Npr. ugrabitev nemškega industrialca Hannsa-Martina Schleyerja, ki je za ugrabitelje (Rote Armee Fraktion - RAF, Frakcija Rdeče armade) pradeljal "zahodni kapitalistično-imperialistični sistem".¹⁷

- **Izzivanje strahu in drugih psihičnih reakcij.** To je povezano s prejšnjo lastnostjo. Poglavitni cilj teroristov je ustvariti strah in druge reakcije. Pogosto želijo pri ljudeh ustvariti občutek nevarnosti, da bi ljudje začeli obtoževati vlado, češ da je nesposobna, in zahtevati njeno zamenjavo. Poleg tega je pogosto cilj teroristov, da vlado izzovejo, da uporabi hude represivne ukrepe (tudi nelegalne), kar potem uporabijo zoper njo in režim kot propagandno sredstvo pri dokazovanju nedemokracije, ljudem pa se kažejo kot njihovi branitelji.

- **Komunikativnost terorističnega dejanja.** Brez tega elementa prejšnja dva ne bi bila dosežena. Pri tem so zlasti pomembni mediji za množično informiranje, za katere mnogi avtorji navajajo, da so najboljši prijatelji teroristov. Teroristično dejanje samo po sebi ne pomeni nič - publiciteta je vse! Teroristi pogosto poznajo delovanje medijev zelo

¹⁴ Najbolj znane organizacije prve skupine so (bile) Rdeče brigade (Brigate rosse, Italija), Frakcija rdeče armade (RAF - Rote Armee Fraktion, ZR Nemčija), Rdeča armada (Japonska), Sendero Luminoso (Svetleča pot, Peru) in podobne skrajne levičarske organizacije, ki so zadnjih nekaj let v glavnem ustavile svojo dejavnost, jo zmanjšale ali pa so jih varnostne sile razbile. Ob teh organizacijah delujejo tudi skrajno desne teroristične organizacije, ki so v preteklosti izvedle najbolj krvave akcije. Te organizacije postajajo danes vedno močnejše, kar se kaže v dejavnosti neofašistov, obritoglavcev (skin-heads) ipd., ki svoje akcije usmerjajo predvsem proti tujcem. Med organizacijami, ki temeljijo na verskem ekstremizmu, so posebno značilne arabske, kot npr. Al-Dawa, (Klic), Islamski Amal, Amal, Hezbollah (Božja partija), Mudjahedin, Al-Gammaa al-Islamiya ipd. Zanje velja, da so po pravilu najbolj fanatične organizacije, za mnoge med njimi (posebno npr. Al-Dawa, Amal) pa je značilno tudi žrtvovanje lastnega življenja. Organizacije, ki so nastale na nacionalni podlagi, so razširjene po celem svetu in so v večini držav, kjer obstajajo kakršnikoli nerešeni nacionalni problemi. Najbolj znane organizacije te vrste so: IRA (Irish Republican Army - Irska republikanska armada) posebno njeno provizorično krilo (Provisional Wing of Irish Republican Army), ETA (Spanija), nekatere organizacije Palestinecev (npr. v preteklosti Črni september), F.L.Q. (Front de la Liberation du Quebec - Fronta za osvoboditev Quebeca v Kanadi), kurdska PKK (Turčija) idr.

¹⁵ Država lahko izvede tudi smrtno obsodbo. Pri tem je ne bo mogel nihče obtožiti za izvajanje terorja, če je kazen izvršena na podlagi zakonov in poštenega sojenja. Seveda obstajajo države, kjer ta pravila niso spoštovana in kjer zaradi zastraševanja dejanskih in morebitnih nasprotnikov uporabljajo teror (Stalinovi pogromi, nacistična Nemčija, Čile po državnem udaru leta 1973 itd.

¹⁶ Drugega avgusta 1980 je zaradi bombe, ki je bila postavljena na vlak na železniški postaji v Bologni izgubilo življenje 85 nedolžnih ljudi. Akcija so izvedli desni teroristi, preiskava pa je vodila tudi do vrhov italijanske obveščevalne službe in prostozidarske lože P-2 (Propaganda-2).

¹⁷ Potemtakem v terorizem ne moremo šteti npr. atentata na nekega državnega voditelja, če ni cilj take akcije vplivati na širšo skupino, temveč le odstraniti prav določeno osebo.

dobro. Nekdanji nemški terorist Baumann je tako izjavil, da je teroriste "pravzaprav ustvaril tisk".¹⁸ "Pri vsaki akciji, ki smo jo načrtovali, smo upoštevali, koliko bodo o tem pisali".¹⁹

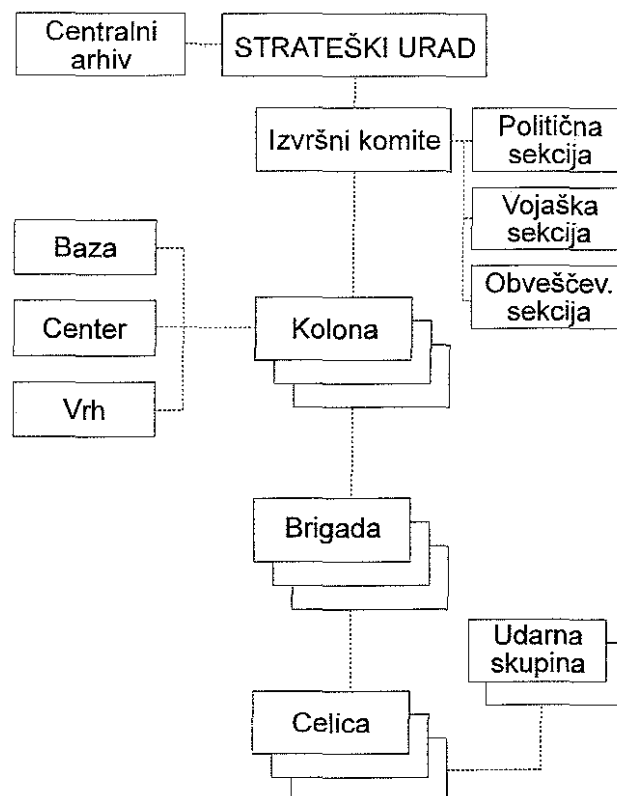
O terorizmu se govori tudi kot o "propagandi z dejanji" oz. "oboroženi propagandi". Teroristi neko dejanje opravijo zato, da bi s tem propagirali svoj cilj.²⁰ Pogosto se zgodi, da je širša svetovna javnost za neki problem izvedela šele potem, ko so prizadeti uporabili terorizem.²¹ Po drugi strani želijo teroristi na ta način sporočiti, da obstaja neka opozicija in da boj poteka. Na ta način želijo tudi spodbuditi svoje somišljenike. Sporočilo je lahko namenjeno tudi mednarodni javnosti, ki jo želijo prepričati, da je neka država nestabilna. Pogosto teroristi računajo s tem, da bo zavest, da obstaja neko akcijsko gibanje, izzvala množično gibanje oz. vstajo.

- **Brezobzirnost.** Teroristi nastopajo brezobzirno in praviloma ne izbirajo žrtev. Pri tem gre lahko za dvoje: strahopetnost (izbira žrtev, ki se ne morejo braniti) in/ali željo po čim večji odmevnosti dejanja. V tem smislu je potekala akcija alžirskih islamskih skrajnežev, ko so hoteli sprožiti bombo z žebli pred neko osnovno šolo v Parizu v trenutku, ko bi otroci končali pouk (bomba je na srečo eksplodirala deset minut pred rokom).

- **Organiziranost.** Terorizem ni občasna ali priložnostna dejavnost. Teroristične skupine so praviloma zelo dobro organizirane in imajo dobro razvite vse potrebne dejavnosti (obveščevalno in varnostno dejavnost, logistiko, urjenje itd.).

To lahko ponazorimo s primerom nekdanje italijanske teroristične skupine Rdeče brigade (Brigate Rosse - glej organigram). Na čelu organizacije je bil strateški biro, ki je odredjal politiko Rdečih brigad, izbiral tarče napadov, vzdrževal zveze z drugimi italijanskimi in tujimi terorističnimi organizacijami ipd. Ta organ je tvorilo deset pripadnikov Rdečih brigad, ki so sicer imeli pomembne javne

funkcije (odvetniki, univerzitetni profesorji ipd.). Strateški biro je imel tudi lastni arhiv, ki naj bi bil nekje v Švici. Pod njim je bil izvršilni komite, ki je usklajeval akcije posameznih operativnih enot (kolon), odgovarjal za administrativne zadeve ipd. Temeljna organizacijska enota je bila celica s petimi člani, ki so tvorili 2-3 udarne skupine. V vsaki celici je le en član poznal zvezo na višji ravni. Vsaka celica je imela nekaj varnih stanovanj, avtomobilov itd. Osem do deset celic je tvorilo brigado, vsaj tri brigade pa kolono, ki so bile organizirane po teritorialnem načelu (kolone so delovale v Rimu, Torinu, Milanu, Firencah, Genovi, Padovi, Bologni in Veroni). Ocene števila dejavnih članov organizacije nihajo med 400 in 3.000, poleg tega pa so Rdeče brigade imele tudi presenetljivo veliko število simpatizerjev.²²

¹⁸ Ob ugrabitvi kuvajtskega letala Boeing 747, 20.4.1988, so analitiki ocenili, da so teroristi mojstrsko izrabili medije in svoja poročila naravnali točno ob času, ki je bil skrajni rok, da pridejo na udarna TV poročila.

¹⁹ Čuček, s. 335.

²⁰ Zato se tudi skoraj po vsakem terorističnem dejanju dogaja, da odgovornost zanj prevzame več terorističnih skupin.

²¹ Npr. problem južnomoluških otokov je javnosti postal znan šele po tem, ko so moluški teroristi na Nizozemskem ugrabili vlak. Problem Arabistana je postal znan, ko so teroristi zasedli iransko ambasado v Londonu itd.

²² Po anketi, ki sta jo izvedla pred časom v Italiji tednik L'Espresso in MAKNO (inštitut za raziskovanje javnega mnenja), je kar 21,1% anketirancev, starih med 20 in 24 leti, izjavilo, da odobrava terorizem kot način spreminjanja družbe.

V zadnjem času je sicer opazen tudi trend t.i. "ad hoc terorizma". Gre za to, da izvajanje akcij temelji na ohlapnih strukturah, ki tvorijo osnovo za formiranje skupine, ki bo izvedla neko akcijo, nakar se skupina razide.

- **Opremljenost.** Teroristične organizacije so praviloma dobro opremljene, tako z orožjem kot z drugimi sredstvi (avtomobili itd.). Do opreme pridejo z nakupi, krajami iz skladišč ipd. ter s pomočjo držav, ki jih podpirajo.

- **Izurjenost.** Večina terorističnih organizacij posveča urjenju veliko pozornost. Urjenje je načrtno in sistematično. Pogosti so primeri, da se teroristi urijo v centrih v tujini pod vodstvom izkušenih teroristov in/ali vojaških, policijskih oz. obveščevalnih strokovnjakov. ²³

- **Konspirativnost.** Teroristične organizacije delujejo tajno. Vse organizacije se dobro zavedajo, da so prednostna tarča varnostnih sil.

Tipi terorizma

Terorizem lahko uporabljajo nedržavni ali državni subjekti.

Analitik ameriške obveščevalne službe CIA Edward Mickolus navaja naslednje tipe terorizma: ²⁴

- internacionalni terorizem (kadar ga izvajajo skupine ali posamezniki, ki jih nadzoruje suverena država);

- transnacionalni terorizem (kadar ga izvajajo

²³ Dober primer izurjenosti pripadnikov terorističnih organizacij bi lahko bila ugrabitev in usmrnitev predsednika italijanske demokristjanske stranke Alda Mora. Teroristi so očitno imeli dobre obveščevalne podatke, na podlagi katerih so lahko dobro načrtovali ugrabitev in kasnejše faze akcije. Samo ugrabitev je 16.3.1978 izvedlo 12 teroristov, medtem ko jih je v njej sodelovalo 50 do 60 (zaščitna skupina, osem voznikov s petimi rezervami, kurirji ipd.) Uporabili so vozilo z diplomatskimi registricami in avtomatske pištole znamke škorpion češkoslovaške izdelave. V akciji sta dva terorista, ki sta bila oblečena v pilotske uniforme, pobila. Morove telesne čuvaje, avtomobil s karabinjerji, ki je bil tudi v spremstvu Alda Mora, pa je padel v zasedo. Pri vsem tem so teroristi z veliko natančnostjo izstrelili okoli 80 nabojev, od katerih so skoraj vsi zadeli cilj. Cela akcija je trajala 40 do 50 sekund. Teroristi so uspeli ostati neodkriti in so po 54 dneh "ljudskega zapora" Mora ubili, nakar so njegovo telo simbolično pustili v avtomobilu na sredi poti med sedežem komunistične in demokrščanske stranke, s čimer so sporočili svoj odnos do "zgodovinskega kompromisa", s katerim je Moro skušal ustvariti sodelovanje med tema dvema strankama. Pašanski, s. 66; Klarin, s. 8.; Lang, s. 137 in Pocrnjić, s. 17.

²⁴ Mickolus, s. 45.

skupine ali posamezniki, ki niso povezani s suverenimi državami, čeprav lahko uživajo določeno podporo tistih držav, ki odobravajo njihove cilje);

- domači terorizem (ki vključuje le državljane ene države in avtonomne nedržavne subjekte);

- državni terorizem (ki ga izvaja država znotraj svojih meja).

Dimitrijević ²⁵ navaja naslednje vrste terorizma:

- država proti nedržavnemu subjektu (nacistična Nemčija, stalinistični pogromi, rdeči Khmeri v Kampučiji idr.);

- nedržavni subjekti proti državi (npr. delovanje Rdečih brigad v Italiji, RAF v Nemčiji ipd.);

- nedržavni subjekti proti drugim nedržavnim subjektom (t.i. horizontalni terorizem; npr. nacistične akcije proti komunistom in židom v času Weimarske republike, spopadi med irskima UDA in IRA itd.);

- država proti državi (tu ne gre za dejanja v času odkritega spopada med dvema državama, temveč za teroristična dejanja v času, ko obstaja formalno stanje miru);

- kot posebno kategorijo Dimitrijević ²⁶ navaja mednarodni terorizem (ko imajo teroristična dejanja kakršnekoli elemente inozemskosti).

Cilji terorizma

Terorizem se najpogosteje pojavlja kot:

A. **Začetna faza široke vstaje.** Terorizem pogosto označujejo kot "orožje šibkih". Ko neko gibanje postane močnejše, se iz terorističnega spremeni v gverilsko. Ob tem se postavlja že klasično vprašanje meje med terorizmom in gverilo. Thornton v zvezi s tem pravi, da je za gverilo glavni cilj uničenje sovražnika z neposrednimi sredstvi, medtem ko terorizem deluje simbolično oz. posredno. ²⁷

To lahko ponazorimo s primerom kurdske teroristične organizacije PKK, ki je na svojem drugem kongresu leta 1982 v Libanonu določila tri faze delovanja:

a.) **Strateška defenziva.** Ta faza naj bi trajala do leta 1995, v njej pa bi predvsem izvajali propagandno dejavnost, napade na turške cilje v Turčiji in zunaj nje ter pričeli s pripravami na večje oborožene spopade.

b.) **Ravnotežje sil.** Faza naj bi trajala od leta 1995 do leta 2000, v njej pa naj bi ustvarili varna

²⁵ Dimitrijević, Medjunarodni..., s. 23.

²⁶ Prav tam.

²⁷ Dimitrijević, Terorizam, s. 148.

območja, kamor bi se uporni Kurdi lahko zatekali po svojih akcijah, navezali tesne zveze z drugimi turškimi militantnimi levičarskimi skupinami in vzpostavili oboroženo silo, ki bi bila sposobna izvajati gverilsko vojskovanje večjega obsega.

c.) Strateška ofenziva. Z izvajanjem te faze naj bi pričeli po letu 2000, ko bi pričeli z ofenzivo, ki bi sprožila splošno ljudsko vstajo.²⁸

B. Strategija napetosti, ki bi omogočila uvedbo drugih ukrepov za zamenjavo oblasti ali preprečitev zamenjave oblasti. To bi lahko ponazorili z nekaterimi primeri iz Italije, kjer so bili ciklični poskusi desničarskih državnih udarov, katerih cilj bi bil preprečiti prihod oz. sodelovanje levih strank (predvsem komunistov) pri oblasti. Vsi ti načrti so vsebovali tudi t.i. strategijo napetosti. Npr. tajna organizacija "Rosa dei venti", na čelu katere je bilo 87 visokih oficirjev iz vojske in obveščevalne službe SID (Servizio Informativo Difesa - Obrambna obveščevalna služba), je leta 1974 načrtovala izvesti državni udar. Pri tem je njihov načrt predvideval naslednje faze:²⁹

a.) Financiranje načrta s pomočjo ekstremno desnih industrijalcev, z ropi in ugrabitvami.

b.) Uporaba strategije napetosti in krvavih atentatov na celem Apeninskem polotoku. Te akcije pripisati ekstremni levi in desnici. Ustvarjanje psihoze med prebivalstvom. (Med aprilom in decembrom 1969 je bilo izvedenih sedem bombnih napadov, med katerimi je samo pokol v Nacionalni poljedelski banki na Trgu Fontana v Milanu zahteval 16 mrtvih in 87 ranjenih.)

c.) Napad na levičarske organizacije, uboji njihovih voditeljev, državljanska vojna.

d.) Posredovanje armade. Udeleženci prevrata, oficirji in vojaki, se bodo priključili ekstremni desnici in onemogočili demokratične pripadnike vojske, katerih seznam je vnaprej pripravljen. Po tem vojska zasede vse občutljive centre v državi.

e.) Izvršitev smrtne kazni nad socialističnimi in komunističnimi ministri in člani parlamenta, voditelji leve ter nekdanjimi voditelji odporniškega gibanja. Skupno 1.624 oseb. (Ministra za notranje zadeve Taviani naj bi ubili pred njegovim stanovanjem v Genovi, pod atomobil Sandra Pertinija bi podstavili bombo itd.)

²⁸ Podrobneje glej Krunic, PKK - Teroristi ali borci za svobodo?

²⁹ Incerti, Laurent, s. 166-174.

f.) Ustanovitve režima na podlagi ideologije socialne republike Salo.

C. Metoda v okviru strategije posrednega nastopanja.³⁰ Terorizem je zelo primeren za uporabo v okviru strategije posrednega nastopanja, saj pomeni, tako kot državni udar, "napad od znotraj", pri čemer je povezavo med teroristi in subjektom strategije posrednega nastopanja zelo težko ali nemogoče odkriti oz. dokazati. Teroristi imajo v tem primeru vlogo posrednika v strategiji posrednega nastopanja, katerega pglavitni namen je, da prikrije obstoj subjekta strategije posrednega nastopanja in njegovih ciljev. Pri tem se lahko interesi teroristov skladajo ali ne skladajo z interesi subjekta strategije posrednega nastopanja; teroristi v tej vlogi lahko nastopijo prostovoljno ali pod prisilo subjekta strategije posrednega nastopanja; lahko se zavedajo svoje instrumentalizacije ali ne itd.

Cilji subjekta strategije posrednega nastopanja so:

* Destabilizacija oz. diskreditacija objekta strategije posrednega nastopanja ("sloves" nestabilne države).

* S terorizmom (in pogosto strategijo napetosti) ustvariti pogoje za druge ukrepe (državni udar, gverilo, vstajo itd.).

* Izrabljanje teroristov za izvrševanje taktičnih ciljev subjekta strategije posrednega nastopanja (odstranitev pomembne osebnosti, pridobitev določenih podatkov, uničenje objekta ipd.).

* Razbijanje zavezništva oz. povzročitev napetosti med objektom strategije posrednega nastopanja in nekim drugim subjektom. V tem primeru subjekt strategije posrednega nastopanja (npr. država A) pri objektu te strategije (npr. državi B) ustvari vtis, da je terorizem posledica delovanja nekega drugega subjekta (npr. države C), zaradi česar pride do zaostritve odnosov med B in C.

³⁰ Strategijo posrednega nastopanja bi lahko opredelili kot organizirano dejavnost, s katero država in/ali drugi subjekti na mednarodnem in/ali notranjepolitičnem področju skušajo doseči svoje politične, gospodarske vojaške in/ali in druge interese na škodo drugih subjektov, pri tem pa ne iščejo rešitve neposredno s spopadom oboroženih sil, temveč posredno, z raznovrstnimi prikritimi postopki na političnem, kulturnem, gospodarskem, vojaškem in/ali drugih področjih življenja in dela neke skupnosti, z izvajanjem propagandno-psiholoških akcij, ustvarjanjem in/ali kanaliziranjem družbenih kriz, ustvarjanjem in vodenjem politične agenture, izzivanjem državnih udarov itd. in v določenih primerih tudi vodenjem t.i. posredniških vojn.

Mnogi avtorji na zahodu so npr. videli pojav levega terorizma v Evropi in druge (Japonska itd.) kot "nadomestno vojno" (surrogate warfare) oz. del strategije posrednega nastopanja, za katero stojijo Sovjetska zveza in druge tedanje komunistične države. Dejstvo je, da so imeli pripadniki levih terorističnih skupin v teh državah precejšnjo podporo, čeprav so javno vsi ti režimi obsojali terorizem. Ta podpora se je kazala v urjenju teroristov, njihovi oskrbi (z orožjem, eksplozivi, denarjem itd.), posredovanju občutljivih obveščevalnih podatkov itd.³¹

Vsekakor je morala biti povezava med levimi terorističnimi skupinami in tujimi državami, saj drugače nikakor ne bi bilo mogoče, da bi te skupine obstale toliko časa v boju z visoko izurjenim in opremljenim represivnim aparatom, kakršen je npr. v ZR Nemčiji, Italiji ipd. Brez strokovne pomoči pri vzpostavljanju teh organizacij, urjenju njihovih pripadnikov, financiranja ipd. to ne bi bilo mogoče. Strokovnjaki so npr. izračunali, da vzdrževanje in akcija le enega pripadnika organizacije, kot je bila RAF, stane 50.000 ameriških dolarjev letno. Na podlagi zasebnih virov oz. s samofinanciranjem to skorajda ni mogoče.

Danes ugotavljajo zlasti povezave med nekaterimi terorističnimi organizacijami muslimanskih fundamentalistov (Jihad, Hezbollah ipd.) ter Iranom, Irakom, Libijo ipd. državami.

³¹ Claire Sterling je tako trdila, da je imela sovjetska varnostno-obveščevalna služba KGB taborišče za urjenje teroristov iz Evrope in "tretjega sveta" v Karlovih Varih, sovjetska vojaška obveščevalna služba GRU pa v padalskem centru v Dupnovu (oboje v tedanji Češkoslovaški). Podatke o tem je prinesel na Zahod 1968. leta prebegli češkoslovaški general Jan Šejna, nekdanji vojaški svetovalec češkoslovaške KP. V teh bazah so se med drugim urili štirje izmed desetih ustanoviteljev Rdečih brigad, Češkoslovaška pa jim je dajala tudi velike količine orožja in drugega materiala. Istega leta (1968) so iz Italije izgnali 26 češkoslovaških državljanov, med letoma 1975 in 1978 pa 19 njihovih diplomatov (Sterling, 1981). Po združitvi obeh Nemčij so začeli objavljati dokumente nekdanje vshodnonemške tajne službe Stasi, ki tudi pričajo o povezavah zahodnoevropskih teroristov s tajnimi službami socialističnih držav.

Sklep

Število terorističnih dejanj je v primerjavi z obdobjem izpred desetih let v upadu, vendar je zaskrbljujoča uporaba močnejših sredstev za izvedbo terorističnih akcij.³³ Terorizem bo gotovo tudi v prihodnje ogrožal sodobne družbe in mednarodno varnost. Pri tem se je treba zavedati, da terorizem zaradi različnih razlogov pomeni morebitno grožnjo tudi za varnost Republike Slovenije. Naštejmo le nekatere možnosti in razloge:

- Možnost terorizma kot posledice vojne v nekdanji Jugoslaviji in zloraba slovenskega ozemlja za medsebojna obračunavanja.

- Zloraba ozemlja R Slovenije za logistične in druge baze različnih terorističnih organizacij za izvajanje njihovih akcij v tretjih državah.

- Sedanje in prihodnje mednarodne obveznosti R Slovenije, ko bodo slovenski represivni organi morali ukrepati proti tukaj bivajočim pripadnikom terorističnih organizacij ali pripadnikom terorističnih organizacij, ki le potujejo čez Slovenijo, čeprav le-ti ne bodo neposredno ogrožali naše varnosti. V takem primeru bo treba resno računati tudi na povračilne ukrepe teroristov proti R Sloveniji.

- Protislovja sodobne slovenske družbe lahko porodijo lastni terorizem.

Pri vsem tem se postavlja vprašanje, ali smo na vse te izzive ustrezno pripravljeni.

³² Aretirani pripadnik Rdečih brigad, Roberto Piancani, je v tem smislu izjavil, da je vsak pripadnik te organizacije prejemal mesečno plačo v višini 250.000 lir. Če to pomnožimo s tedanjim številom dejavnih pripadnikov te organizacije (400), dobimo številko 100 milijonov lir na mesec (Vilić, s. 17). Seveda pa so stroški delovanja takih organizacij še višji (vzdrževanje stanovanj, nabava vozil, orožja in druge opreme itd.)

³³ Tako je eksplozija v Oklahoma Cityju v ZDA (19.4.1995) uničila veliko železobetonsko poslopje

Terorism - the basic characteristic of a never-ending phenomenon

Zoran Krunić, M.A. in Defense Science. Assistant, College of Police and Security Studies, Kotnikova 8, Ljubljana, Slovenia

Although some experts have predicted that the end of the cold war would also bring the defeat of terrorism, events worldwide indicate that it is not the case and that terrorism will remain a threat to the international security and national security of individual states in the future. The author, who presents in his paper some of the definitions of terrorism, considers terrorism a politically motivated act and rejects therefore definitions that also include so-called criminal terrorism. Terrorism and terrorist organizations are characterized by the following features: political goals; use of violence; illegitimacy of violence; durability; consciousness of acts; the primary purpose is to influence the entire larger target group, in which incidental victims frequently play a secondary role; ruthlessness; tendency towards communicativeness of these acts ("propaganda by acts" or "armed propaganda"); organization of acts; equipment and training for these acts; conspiracy of terrorist acts.

Key words: terrorism, strategy of indirect approach, national security, international security

UDC 343.326

LITERATURA:

- Babović Budimir: **Interpol protiv terorizma**. Beograd, Naučna knjiga, 1989;
- **Bezbednosne teme: Strategija i taktika "Crvenih brigada" u Italiji**. Beograd, ZSNZ, december 1978;
- Čuček, Janez: **Terorizam**. Ljubljana, CZ, 1981;
- Dimitrijević, Vojin: **Terorizam**. Beograd, Radnička štampa, 1982;
- Dimitrijević, Vojin: **Medjunarodni terorizam i bezbednost SFRJ**. Beograd, Narodna armija, 1987;
- Djordjević, Obren: **Osnovi državne bezbednosti**. Beograd, VUP, 1980;
- Djordjević, Obren: **Leksikon bezbednosti**. Beograd, Partizanska knjiga, 1986;
- Drakulić, Slobodan; Oklobdžija, Mirjana; Venza, Claudio: **Gradska gerila u Italiji 1970-1980**. Rijeka, Liburnija, 1983;
- Dreher, Edwin T. in Magner, James W.: **Investigation of Terrorist Activities**. Gaithersburg, International Association of Chiefs of Police, 1978;
- Incerti, Corrado: **Trame d'Italia**. Panorama, posebna priloga, 25.11.1990;
- **Kazenski zakonik Republike Slovenije**. Ljubljana, MNZ RS, 1994;
- Kečanović, Bećir: **Protiterorizam v sistemu nacionalne varnosti R Slovenije kot poglavitni dejavnik pri zatiranju kaznivih dejanj zoper temeljne družbene vrednote**. *Revija Policija*, št. 1-3, januar-maj 1995;
- Kennedy, William V.: **The Intelligence War**. London, Salamander Book, 1987;
- Klarin, Mirko: **Terorizam**. *Ninove sveske* 2, Beograd, Savremena publicistika, 1978;
- Krunić, Zoran: **PKK - teroristi ali borci za svobodo?** *Revija Obramba*, maj 1996;
- Lang, Walter N.: **The World's Elite Forces**. London-New York, Salamander, 1987;
- Laqueur, Walter: **Jedno gledanje na terorizam**. **Bezbednosne teme**, Beograd, ZSNZ, oktober-december 1979;
- Latter, Richard: **The terrorist Threat to Bussines**, Steyning, Wilton Park, 1992
- Laurent, Frederic: **Crni orkestar**. Zagreb, Alfa, 1979;
- Livingston, Marius H. (editor): **International Terrorism in the Contemporary World**. Westport-London, Greenwood Press, 1978;
- **Medjunarodni terorizam i subverzija**. 13. maj, maj 1979;
- Merari, Ariel: **Terrorism as a Strategy of Insurgency. Terrorism and Political Violence**, Winter 1993;
- Mickolus, Edward: **Trends in Transnational Terrorism**. Livingston, Marius (editor): **International Terrorism in the Contemporary World**, Westport - London, Greenwood Press, 1978;
- **Otvorena pitanja savremenog terorizma**. Beograd, Centar za strategijske studije, 1986;
- Palavršić, Joško: **Gerila na asfaltu. Kronologija političkog nasilja u Italiji**. Zagreb, CIP, 1988;
- Pašanski, Milan: **Savremene kamikaze. Transnacionalni terorizam i diplomatija**. Beograd, Književne novine, 1987;
- Pocrnjić, Krno: **Protidiverzijska zaštita**. Diplomaska naloga, Ljubljana, VNZ, 1995;
- Power, D.J.: **Military Psychiatry Including Terrorism**. Little London, Chichester, Barry Rose Law Publishers Ltd, 1991;
- Sen, Sankar: **Features of Modern Terrorism**. *The Police Journal*, january 1993;
- Sen, Sankar: **Role of the Army in Combating Terrorism**. *The Police Journal*, january 1990;
- Sterling, Claire: **The Terror Network**. New York, Reader's Digest Press, 1981;
- Vilić, Dušan: **Terorizam - oblik specijalnog rata**. Narodna armija, 11.5.1978;
- Watson, Francis M.: **Terrorist Propaganda**. Gaithersburg, International Association of Chiefs of Police, 1975;